

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja Olympiakomitean yhteinen lausunto ammatillisen koulutuksen lainsäädännöstä

Viite: Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (VN/33727/2023)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyvistä laeista. Luonnos pohjautuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksiin ammatillisen koulutuksen rahoituksesta ja toiminnanohjauksen uudistamisesta.

Urheilijoiden ammatillisten koulutuksen järjestäjät ja Olympiakomitea kiinnittävät lausunnossaan huomiota lakiluonnokseen urheilijoiden ammatillisen koulutuksen näkökulmasta. Suomessa on 17 urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Urheilijoiden ammatillinen koulutus mahdollistaa motivoituneille nuorille tavoitteellisen urheilun ja ammatillisen koulutuksen yhdistämisen. Tällä tuetaan urheilijoiden hyvinvointia ja kaksoisuraa, kun urheiluvalmennus on osa ammatillista tutkintoa ja opintojen suunnittelussa otetaan huomioon urheilun ajankäytölliset vaatimukset.

Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää urheilijoiden kaksoisuraa, vahvistaa toisen asteen urheiluoppilaitosten asemaa ja vakiinnuttaa ammatillisten urheiluoppilaitosten rahoituksen. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja Olympiakomitea pitävät hallitusohjelmakirjauksia erinomaisina ja toivovat pikaisia toimenpiteitä ammatillisten urheiluoppilaitosten aseman ja rahoituksen edistämiseksi.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Lakiesityksessä ehdotetaan, että vuosina 2026–2033 toteutettavassa ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksoikeilussa luvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisesta koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja ja laajennettua oppisopimuskoulutusta. Kokeilun aikana muut ammatillisen koulutuksen järjestäjät jatkaisivat pääosin kuten nykyisin. Kokeilulla selvitettäisiin, voidaanko jatkossa järjestämislupasääntelyä keventämällä vähentää koulutuksen järjestäjien ja opetushallinnon hallinnollista työtä. Kokeiluluvassa määrättäisiin myös koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta. Urheilijoiden ammatillista koulutusta saisivat automaattisesti järjestää koulutuksen järjestäjät, joilla lain voimaan tullessa olisi oikeus järjestää kyseistä koulutusta eli verkostoa ei kokeilussa laajennettaisi.

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja Olympiakomitea pitävät tärkeänä, että myös jatkossa järjestämisluvassa määrätään tehtävästä järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta. Jos urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen myönnetään lisää järjestämislupia, tulee myös urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoitusta lisätä.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Lakiesityksen mukaan ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisättäisiin urheilijoiden ammatillinen koulutus (27 § Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät).

Laki ammatillisesta koulutuksesta ei ole aiemmin tunnistanut urheilijoiden koulutusta toisin kuin lukiolaki. Urheilijoiden ammatillinen koulutus tulee saattaa yhdenvertaiseen asemaan urheilulukioiden kanssa. Suomessa keskeisenä koulutuspoliittisena tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. On tärkeää, että urheiluoppilaitoksissa opiskelevat saavat tavoitella unelmiaan urheilussa ja suorittaa toisen asteen opinnot halutessaan joko ammatillisessa urheiluoppilaitoksessa tai urheilulukiossa.

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja Olympiakomitea pitävät erinomaisena urheilijoiden ammatillisen koulutuksen lisäämistä ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Tämä on ollut pitkään tavoitteemme urheilijoiden ammatillisen koulutuksen aseman nostamiseksi.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Lakiesityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja sen ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia.

Harkinnanvaraisena rahoituksena myönnettäisiin eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, esimerkiksi urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen myönnettävä rahoitus. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoitus myönnettäisiin jatkossa siis tämän säännöksen nojalla. Luonnoksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi harkinnanvaraisesta rahoituksesta hakemuksen perusteella tai ilman hakemusta. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta nykyiseen nähden olisi kehitysaskel, jos harkinnanvaraista korotusta voisi myöntää myös ilman hakemusta opiskelijamäärien pohjalta, jolloin hallinnollinen työ vähenisi.

Jatkovalmistelussa tulisi huolehtia, että urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoitus pysyy vähintään nykyisellä tasolla ja tulevina vuosina rahoitusta tulee nostaa. Keskeistä on, että rahoitus olisi ennakoitavaa yli hallituskausien. Tällä hetkellä urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen on osoitettu perusrahoituksen harkinnanvaraista korotusta 0,5 miljoonaa euroa/vuosi. Rahoitusta maksetaan urheilijoiden koulutuksen järjestäjille urheilijoiden tason ja määrän perusteella. Lisäksi harkinnassa on otettu huomioon keskinäisen verkoston koordinaatiovastuu.

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoituksen suurena haasteena on ollut ennakoimattomuus, lyhytjänteisyys ja hallinnollinen raskaus. Koko olemassaolonsa ajan eli jo yli 35 vuotta urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoitus on perustunut useisiin eri rahoitusmuotoihin ja viimeiset viisi vuotta se on perustunut suoriterahoituksen yhteydessä myönnettyyn perusrahoituksen harkinnanvaraiseen korotukseen. Urheilijoiden ammatillisella koulutuksella ei ole ollut omaa kerrointaan rahoitusmallissa, eikä sitä ei ole kirjattu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, vaikka se on koulutuksen järjestäjille järjestämisluvissa määrätty tehtävä.

Rahoitusmallin ja perusrahoituksen harkinnanvaraisen rahoituksen pienuuden takia koulutuksen järjestäjien on vaikea tehdä pitkäjänteistä kehitystyötä ja suunnittelua. Osoitettu rahoitus on pysynyt samana vuodesta 2020 lähtien, vaikka urheilijoiden ammatillisia koulutuksen järjestäjiä on tullut lisää (vuonna 2021 +2 uutta koulutuksen järjestäjää) ja urheilijaopiskelijamäärät ovat kasvaneet merkittävästi. Vuonna 2020 oli hakijoita 714, aloittaneita 312 ja vuonna 2023 oli hakijoita 1545, aloittaneita 521 (KIHU). Vertailuna urheilulukioissa oli vuonna 2020 aloittaneita 758 ja vuonna 2023 aloittaneita 804 (KIHU).

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta haluamme tuoda esiin, että rahoituksen taso on selvästi matalampi urheilulukioihin nähden, joiden rahoitus on yli 2 miljoonaa euroa/vuosi. Opiskelijatasolla tämä tarkoittaa yli puolet pienempää rahoitusta verrattuna urheilulukiossa opiskelevaan urheilijaan. Urheilijoiden ammatillinen koulutuksen rahoitus tulee turvata samalla tavalla kuin urheilulukioskoulutuksen erityinen koulutustehtävä.

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja Olympiakomitea esittävät, että urheilijoiden ammatillisen koulutuksen rahoitus jatkossa myönnetään ilman erillistä hakemusta ja että rahoituksen tasoa nostetaan edellä mainituin perustein. Lisärahoituksella varmistetaan urheilijoiden ammatillisen koulutuksen toteutuminen, nostetaan ammatillisen koulutuksen arvostusta ja varmistetaan nuorten urheilijoiden yhdenvertaisuus toisen asteen koulutuksessa.

Lahdessa 7.6.2024

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjät:

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia

Helsingin kaupunki, Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala Stadin AO

Hyria koulutus Oy

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedu

Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä Ekami

Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä

Koulutuskuntayhtymä OSAO

Perho Liiketalousopisto Oy

Rovaniemen Koulutuskuntayhtymä REDU

Savon Koulutuskuntayhtymä SAKKY

Svenska Framtidsskolan i Helsingforsregionen Ab Prakticum

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu

Turun ammatti-instituutti TAI

Vaasan ammattiopisto Vamia

3 kampuksen urheiluopisto

Suomen Olympiakomitea